

Rafał Laskowski

doktorant, Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego
ORCID: 0000-0002-5107-9770

Ustawa o przeciwdziałaniu nieuczciwemu wykorzystywaniu przewagi kontraktowej: różnorodność czy jednolitość jej celów?

Wprowadzenie

Ustawa o przeciwdziałaniu nieuczciwemu wykorzystywaniu przewagi kontraktowej w obrocie produktami rolnymi i spożywczymi weszła w życie 12 lipca 2017 r. (dalej jako: ustawa przewagowa). Rozwiązania przyjęte w nowej regulacji zostały jednak w stosunkowo krótkim odstępie czasowym zmodyfikowane i już 4 października 2018 r. ustawodawca uchwalił kolejne przepisy wprowadzające zmiany w tym zakresie. Ustawa już od momentu powstania poddana została krytyce ze względu na jej celowość oraz towarzyszące trudności interpretacyjne; jednocześnie wprowadzenie nowych unormowań tych wątpliwości nie usunęło. Spore kontrowersje budzi chociażby znaczne zwiększenie roli regulatora rynku w branży spożywczej poprzez powierzenie szerokich kompetencji Prezesowi UOKiK. Celem niniejszego artykułu jest próba odpowiedzi na pytanie dotyczące słuszności wprowadzenia tej regulacji prawnej oraz ocena, czy możliwe jest równoczesne realizowanie jej celów, czy też ochrona jednego z nich koliduje (może kolidować) z urzeczywistnieniem innego.

Ustawa o przeciwdziałaniu wykorzystaniu przewagi kontraktowej została stworzona dla realizacji kilku celów. Nadrzędnym zadaniem jest eliminacja czynów nieuczciwych w łańcuchu dostaw w branży rolno-spożywczej oraz równe traktowanie wszystkich uczestników tego rynku. Z uwagi na złożoność procesów, wobec których ustawa ma zastosowanie, założenia ustawodawcy i jej prewencyjny charakter, możemy wskazać kilka celów, które opisywana regulacja ma realizować:

- 1) eliminacja nieuczciwych praktyk w relacjach handlowych pomiędzy partnerami gospodarczymi¹;
- 2) zapewnienie bezpieczeństwa żywnościowego w kraju²;
- 3) ochrona interesu publicznego³;
- 4) poprawa funkcjonowania rynku produktów rolnych w relacjach producent rolny–nabywca⁴;
- 5) ochrona słabszych uczestników rynku przed nieuczciwymi praktykami⁵;
- 6) zapewnienie ochrony dobrych obyczajów⁶.

Zanim jednak treść polskiej ustawy regulującej procesy zachodzące w sektorze dostaw żywności poddana zostanie analizie, warto dla celów porównawczych przedstawić pokrótce, jakimi celami przy wprowadzaniu regulacji prawnych kierowały się w tym zakresie instytucje unijne oraz wybrane państwa członkowskie Unii Europejskiej.

Próbując wskazać źródło wprowadzenia polskiej ustawy chroniącej uczestników łańcucha dostaw, należy wymienić przede wszystkim Rezolucję Parlamentu Europejskiego z dnia 7 czerwca 2016 r. w sprawie nieuczciwych praktyk handlowych w łańcuchu dostaw żywności. To stało się również przyczyną podjęcia w późniejszym czasie Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2019/633 z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie nieuczciwych praktyk handlowych w relacjach między przedsiębiorcami w łańcuchu dostaw produktów rolnych i spożywczych. W europejskich dyskusjach prawnych często podkreślana była konieczność podjęcia działań mających na celu zapobieganie nieuczciwym praktykom handlowym w łańcuchu dostaw żywności. Komisja Europejska podjęła działania mające na celu stworzenie ujednocionej „sieci unijnych organów odpowiedzialnych za egzekwowanie prawa”. Ponadto wezwano również państwa członkowskie do implementacji unijnych rozwiązań, choć zakres ochrony przed nieuczciwymi praktykami handlowymi został poddany swobodnej decyzji na szczeblu krajowym⁷. Omawiając cele Komisji

¹ *Przewaga kontraktowa w pytaniach i odpowiedziach*, 20.06.2017, UOKiK, https://www.uokik.gov.pl/aktualnosci.php?news_id=13248 [dostęp: 2.04.2019].

² Uzasadnienie ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwemu wykorzystywaniu przewagi kontraktowej w obrocie produktami rolnymi i spożywczymi z 25.7.2016 r., s. 1. Druk sejm. Nr 790, dalej: uzasadnienie ustawy.

³ Ustawa o przeciwdziałaniu nieuczciwemu wykorzystywaniu przewagi kontraktowej w obrocie produktami rolnymi i spożywczymi z dnia 15 grudnia 2016 r., art. 1.

⁴ Uzasadnienie ustawy, s. 2.

⁵ *Ibidem*.

⁶ Uzasadnienie ustawy, s. 6.

⁷ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/633 z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie nieuczciwych praktyk handlowych w relacjach między przedsiębiorcami w łańcuchu dostaw produktów rolnych i spożywczych, s. L 111/64.

Europejskiej, możemy podzielić je na dwie grupy: cele strategiczne i cele szczegółowe. Do tych pierwszych należeć będą „ograniczenie stosowania nieuczciwych praktyk handlowych w łańcuchu dostaw żywności poprzez wprowadzenie minimalnego wspólnego standardu ochrony w całej UE”, budowanie sprawiedliwego rynku oraz zwiększenie opłacalności produkcji w sektorze dostaw żywności. Natomiast w odniesieniu do drugich trzeba wymienić: utrzymanie stabilności rynkowej, podwyższenie dochodów uczestników rynku dostaw żywności oraz poprawienie konkurencyjności producentów rolnych⁸. W uzasadnieniu do projektu dyrektywy wskazano, iż uczestnikami łańcucha dostaw są „wszyscy rolnicy, przetwórcy, handlowcy, hurtownicy, detaliści i konsumenci”. Jednak jako podmioty najbardziej zagrożone nieuczciwymi praktykami handlowymi wymienione zostały mikro-, małe i średnie przedsiębiorstwa. Stąd też celem działań Komisji Europejskiej jest przede wszystkim ochrona tychże podmiotów przed nieuczciwymi praktykami handlowymi, a to z kolei ma się przyczynić do zagwarantowania odpowiedniego poziomu życia mieszkańcom obszarów wiejskich. Inaczej niż w prawie unijnym zostało to uregulowane na gruncie polskiej ustawy o przeciwdziałaniu nadużywaniu przewagi kontraktowej i wypracowanego w tym zakresie dotychczasowego orzecznictwa. Dotychczasowe decyzje wydane przez Prezesa UOKiK mogą budzić poważne wątpliwości co do zasięgu podmiotowego regulacji, gdyż zakres ten wydaje się być dużo węższy od założeń unijnych, co zostanie opisane w dalszych rozważaniach artykułu dotyczących *stricte* ustawy przewagowej.

Polska jest aktualnie jednym z 20 państw członkowskich, które inkorporowały w swoich systemach prawnych przepisy dotyczące nieuczciwych praktyk handlowych w łańcuchu dostaw żywności. Poza naszym krajem działania w celu ograniczenia wykorzystywania przewagi rynkowej w sektorze rolno-spożywczym podjęły również Niemcy. Ochronę przed wykorzystywaniem przewagi kontraktowej Republika Federalna Niemiec wprowadziła w ustawie przeciwko ograniczeniom konkurencji („Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen”). Początkowym celem niemieckiej regulacji było wydanie przepisów chroniących podmioty gospodarcze przed tzw. pasywną dyskryminacją⁹. W nauce prawa niemieckiego przez termin „pasywnej dyskryminacji” rozumie się ustalanie przez dostawcę względem jego odbiorców dyskrymina-

⁸ Uzasadnienie do projektu Dyrektywy Parlamentu Europejskiego I Rady (UE) 2019/633 z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie nieuczciwych praktyk handlowych w relacjach między przedsiębiorcami w łańcuchu dostaw produktów rolnych i spożywczych, s. 29.

⁹ W. Łyszczarz, *Zwalczanie nadużywania przewagi kontraktowej w handlu detalicznym produktami spożywczymi w Niemczech – przegląd*, „internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny” 2017, nr 6, s. 145; <http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.desklight-a47eb346-6f94-48cc-8cd9-f30868a895d5> [dostęp: 3.04.2019].

cyjnych warunków dostaw. Warto jednak podkreślić, że przepis ten odnosił się do sytuacji, w których jeden z odbiorców jako podmiot dominujący wymuszał na swoim dostawcy korzystniejsze warunki dostaw, pogarszając przy tym pozycję swoich konkurentów. Obecnie jednak niemieckie prawo antymonopolowe skłania się ku wertykalnej koncepcji ochrony podmiotów gospodarczych¹⁰. Koncepcja ta istotnie zmieniła zakres ochrony podmiotowej w łańcuchu dostaw żywności. Celem wertykalnego podejścia jest zapewnienie ochrony także dostawcom, a nie, jak było wcześniej, jedynie konkurencji odbiorcy. Takie stanowisko zaprezentował m.in. Bundeskartellamt w sprawie Edeka, w której zaakcentował ryzyko wykorzystywania przez sieci handlowe swojej silnej pozycji rynkowej do uzależniania dostawców od swoich decyzji¹¹. W praktyce niemieckiego organu antymonopolowego można zauważyć, iż zmiany w niemieckiej ustawie stanowią krok w kierunku realizacji celu, jakim jest zwiększenie ochrony małych i średnich przedsiębiorstw (kontrahentów i konkurentów) przed utrudnianiem działalności ze strony podmiotów o większym potencjale ekonomicznym. Takie podejście do problemu nieuczciwych praktyk handlowych potwierdziła ostatecznie decyzja niemieckiego Federalnego Trybunału Sprawiedliwości (Bundesgerichtshof) z 23 stycznia 2018 r. w sprawie tzw. rabatów ślubnych („Hochzeitsrabatte”)¹². Podobnie na Litwie ustawa o zakazie nieuczciwych praktyk sprzedawców detalicznych (weszła w życie 1 maja 2016 r.) wprowadza ochronę dostawcy przed nadużyciami ze strony detalistów posiadających przewagę rynkową. Jednak zakres podmiotowy ustawy jest inny niż ten, który został wskazany w regulacji niemieckiej. Zasadniczym celem litewskiego unormowania jest ochrona dostawców żywności i napojów przed nieuczciwymi praktykami sprzedawców detalicznych¹³. W rozumieniu ustawy przez dostawcę żywności i napojów należy rozumieć podmiot „sprzedający sprzedawcy detalicznemu żywność i/lub napoje przeznaczone do sprzedaży konsumentom na podstawie umowy sprzedaży i zakupu hurtowego”¹⁴. Litewska regulacja wprowadza dodatkowo w art. 1 ust. 3 kryterium dochodowe zawężające zasięg ochrony

¹⁰ *Ibidem*, s. 146.

¹¹ Bundeskartellamt, *Untersagung des Erwerbs der Filialen von Kaiser's Tengelmann durch Edeka*, 6.07.2015; https://www.bundeskartellamt.de/SharedDocs/Entscheidung/DE/Fallberichte/Fusionskontrolle/2015/B2-96-14.pdf?__blob=publicationFile&v=5 [dostęp: 3.04.2019].

¹² Beschluss Bundesgerichtshof in dem Kartellverwaltungsverfahren vom 23. Januar 2018 – KVR 3/17 – Hochzeitsrabatte, s. 24.

¹³ R. Moisejevas, V. Mikelėnas, R. Zaščirinskaitė, *Lithuania*, [w:] *Legislation Covering Business-to-business Unfair Trading Practices in the Food Supply Chain in Central and Eastern European Countries*, eds. A. Piszcz, D. Wolski, University of Warsaw Faculty of Management Press, Warsaw 2019, s. 196.

¹⁴ *Ibidem*.

ustawowej jedynie do dostawców, których łączny dochód w ciągu ostatniego roku budżetowego nie przekroczył 40 mln EUR. Jest to rozwiązanie słuszne, ponieważ często się zdarza, że dostawcy produktów znanych pod określoną marką nie mają trudności w dywersyfikacji zasobów, a odbiorca towarów z uwagi na preferencje konsumentów musi liczyć się z ryzykiem utraty takiego kontrahenta. Tak więc jako główne cele litewskiej regulacji należy wskazać przede wszystkim ograniczenie wykorzystywania przewagi rynkowej posiadanej przez głównych sprzedawców detalicznych oraz zagwarantowanie ochrony interesów gospodarczych dostawcom żywności i napojów należącym do grupy małych i średnich przedsiębiorców¹⁵. Zbliżone do koncepcji unijnej prawodawstwo zmierzające do eliminacji nieuczciwych praktyk wdrożono w Bułgarii. Głównym celem bułgarskiego ustawodawstwa również stała się ochrona słabszych kontrahentów, zwłaszcza małych i średnich przedsiębiorstw, a nie samej tylko konkurencji¹⁶. Wprowadzenie w art. 37a bułgarskiego „Law on Protection of Competition kryterium „lepszej pozycji przetargowej” przedsiębiorcy dopuszczającego się naruszenia sprawia, iż zakres zastosowania ustawy jest szerszy niż we wcześniej opisywanych regulacjach, gdyż równość wśród uczestników łańcucha dostaw praktycznie nie istnieje. Bułgarskie prawodawstwo zostało wprowadzone głównie w odpowiedzi na polityczne postulaty zwiększenia ochrony uczestników łańcucha dostaw. Stąd też, na wzór unijny, ustawodawca bułgarski dąży do realizacji celu budowania sprawiedliwszego rynku w stosunkach B2B¹⁷.

Powyższe regulacje pokazują, że państwa unijne, pomimo występujących różnic (głównie w zakresie podmiotowym), podejmują działania, aby obrać wspólny kierunek i wypracować w miarę jednolite stanowisko w kwestii ochrony uczestników łańcucha dostaw przed nieuczciwymi praktykami. Niniejsze rozważania wydają się zatem prowadzić do wniosku, że nadrzędnymi celami wprowadzenia wyżej wymienionych unormowań są: ograniczenie stosowania nieuczciwych praktyk handlowych oraz ochrona przed nimi słabszych uczestników rynku. Pozostaje zatem wyrazić nadzieję, iż zgodnie z oczekiwaniami Komisji Europejskiej państwa członkowskie będą dążyły do wprowadzania coraz użyteczniejszych regulacji, których cele będą choćby w minimalnym stopniu zharmonizowane w całej Unii Europejskiej.

¹⁵ *Ibidem*, s. 212.

¹⁶ A. Dinev, *Bulgaria*, [w:] *Legislation Covering Business-to-business...*, *op. cit.*, s. 59.

¹⁷ *Ibidem*, s. 60.

Eliminacja nieuczciwych praktyk w relacjach handlowych pomiędzy partnerami gospodarczymi

Niewątpliwie sektor rolno-spożywczy potrzebował podjęcia przepisów, które zwiększą ochronę słabszych podmiotów przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi oraz ograniczą zjawisko nieuczciwego działania przedsiębiorców posiadających większą siłę rynkową. O takiej potrzebie świadczą działania nie tylko instytucji państwowych, ale również unijnych. Z pewnością wykorzystywanie przewagi rynkowej poprzez nieuczciwe działania wpływa niekorzystnie na sytuację gospodarczą uczestników rynku, co ma znaczenie zarówno na poziomie mikro- i makroekonomicznym. Stąd zaistniała konieczność odpowiedniego ukierunkowania relacji podmiotów gospodarczych w sektorze rolno-spożywczym. Intencją ustawodawcy stało się „wylimowanie z łańcucha dostaw surowców rolnych i żywności stosowania nieuczciwych praktyk handlowych oraz zapobieganie stosowaniu takich praktyk”¹⁸. Nie ulega zatem wątpliwości, iż nadrzędnym celem ustawy jest eliminacja nieuczciwych praktyk w łańcuchu dostaw żywności. Należy przez to rozumieć działania zmierzające nie tylko do zwalczania praktyk, które już wystąpiły, lecz także przeciwdziałanie dalszemu ich stosowaniu w przyszłości. Ten prewencyjny charakter ustawy ma doniosłe znaczenie z uwagi na realizację wszystkich pozostałych jej celów, gdyż może skutecznie „odstraszać” uczestników rynku przed stosowaniem nieuczciwych praktyk handlowych¹⁹. Zgodnie z zamierzeniem polskiego prawodawcy realizacja tego podstawowego celu ma być urzeczywistniana przy wykorzystaniu odpowiednich instrumentów prawnych, takich jak: wprowadzenie zakazu nieuczciwych praktyk wynikających z wykorzystania przewagi kontraktowej oraz powierzenie regulatorowi rynku możliwości działania z urzędu w przypadku zaistnienia nadużyć w tym zakresie²⁰. Równocześnie warto podkreślić, że zwalczanie nieuczciwych praktyk handlowych w ustawie przewagowej zostało ograniczone jedynie do dostawców i odbiorców w branży rolno-spożywczej, a więc nie dotyczy ona całego sektora dostaw żywności.

Cel ten został mocno zaakcentowany w decyzji Prezesa UOKiK w sprawie T.B. Fruit Polska sp. z o.o. S.K.A., w której po raz pierwszy została nałożona kara za nieuczciwe wykorzystywanie przewagi kontraktowej i to w maksy-

¹⁸ Druk sejmowy nr 790 – Uzasadnienie projektu ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwym, s. 4.

¹⁹ M. Namysłowska, A. Piszcz, *Ustawa o przeciwdziałaniu nieuczciwemu wykorzystaniu przewagi kontraktowej w obrocie produktami rolnymi i spożywczymi. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2017, s. 16.

²⁰ K. Kohutek, *Ustawa o przeciwdziałaniu nieuczciwemu wykorzystywaniu przewagi kontraktowej w obrocie produktami rolnymi i spożywczymi. Komentarz*, Lex/el 2017.

malnym dopuszczonym przez ustawę wymiarze 3% obrotu²¹. Podmiot przeciwko, któremu została wydana decyzja, to duża spółka działająca w branży przetwórstwa owocowego, specjalizująca się głównie w przetwarzaniu jabłek przemysłowych. Przedsiębiorcy temu Prezes UOKiK zarzucił przekroczenie terminów płatności wobec dostawców. Organ ów wskazał, że wymierzenie tak wysokiej kary pieniężnej stanowi realizację celów prewencji indywidualnej i ogólnej tudzież celu represyjnego²². Te dwa założenia z pewnością stanowią realizację nadrzędnego celu ustawodawcy, jakim jest eliminacja nieuczciwych praktyk. Chociaż penalizacja czynów zabronionych w rzeczywistości może przyczynić się do ograniczenia występowania zjawiska nieuczciwości podmiotów rynkowych, to w istocie wątpliwości mogą pojawić się odnośnie wysokości kary finansowej wymierzonej przez UOKiK (8 336 319,44 zł). Powstaje bowiem obawa, iż nadmierne restrykcje prawne mogą naruszyć zasady pewności prawa oraz bezpieczeństwa prawnego podmiotów uczestniczących w rynku. Z drugiej strony jako przyczynę podjętej decyzji Prezes UOKiK wskazał, iż spółka nie podjęła żadnej inicjatywy w celu usunięcia skutków naruszenia i eliminacji niedozwolonych działań w przyszłości. Ponadto zostało podkreślone, że w sektorze rolno-spożywczym praktyka przekraczania terminów płatności jest zjawiskiem powszechnym, występującym od wielu lat. Tak więc wysoka dolegliwość kary może mieć znaczący wpływ na zaniechanie nieuczciwych praktyk przez silniejszych przedsiębiorców wobec ich słabszych kontrahentów.

Pozostaje mieć nadzieję, iż decyzja przyczyni się do istotnego zmniejszenia ilości dokonywanych na rynku nadużyć, a nałożenie tak wysokiej sankcji pieniężnej ma jedynie charakter incydentalny.

Zapewnienie bezpieczeństwa żywnościowego w kraju

Jednym z głównych celów podawanych przez ustawodawcę jest zapewnienie bezpieczeństwa żywnościowego na terenie państwa. W ocenie ustawodawcy uzdrowienie relacji pomiędzy podmiotami w sektorze rolno-spożywczym ma istotne znaczenie zarówno dla bezpośrednio zainteresowanych podmiotów, jak również dla całego społeczeństwa²³. Jak wskazał prawodawca, zapewnienie bezpieczeństwa żywnościowego „jest podstawowym obowiązkiem każdego państwa, (...)”, dlatego też szczególnie ważne jest, aby nieprawidłowe relacje handlowe nie wpływały negatywnie na bezpieczeństwo żywnościowe

²¹ Decyzja Prezesa UOKiK z dnia 1 października 2019 r. w sprawie T.B. Fruit Polska sp. z o.o. S.K.A.; Decyzja nr RBG – 15/2019, s. 2.

²² *Ibidem*, s. 36.

²³ Uzasadnienie ustawy, s. 1.

Polski²⁴. Zapewnienie bezpieczeństwa żywnościowego leży w interesie nie tylko państwa, lecz jest konieczne również w zasięgu regionalnym. Pojęcie bezpieczeństwa żywnościowego zostało zdefiniowane przez Organizację Narodów Zjednoczonych do spraw Wyżywienia i Rolnictwa (FAO) w 2001 r. W myśl tej definicji ustalono, że bezpieczeństwo żywnościowe to sytuacja, w której „wszyscy ludzie mają w każdym czasie fizyczny, społeczny i ekonomiczny dostęp do wystarczającej, bezpiecznej i pożywnej żywności”²⁵. Tak więc bezpieczeństwo żywnościowe to termin złożony, na który składają się takie czynniki, jak samowystarczalność żywnościowa kraju, dostęp do żywności pod kątem ekonomicznym oraz bezpieczeństwo żywności²⁶. Pojęcie to ma znaczenie nie tylko ekonomiczne, ale przede wszystkim społeczne, a troska o jego zachowanie powinna w sposób szeroki uwzględniać wszystkie potrzeby społeczne i wychodzić ponad modele wzrostu ekonomicznego. Duże znaczenie w tym zakresie ma Wspólna Polityka Rolna, mogąca bezpośrednio wpływać na poziom dochodów rolników i ich konkurencyjność. Jest to polityka Unii Europejskiej dotycząca rolnictwa i rozwoju wsi, mająca swoje źródło w Traktacie Rzymskim²⁷. Dla jej realizacji wprowadzone zostały regulacje prawne na szczeblu unijnym oraz w ramach państw członkowskich mające na celu zabezpieczenie sektora rolnego i stałe podnoszenie poziomu życia ludności wiejskiej. Warto zauważyć, że dochody producentów rolnych często nie są zależne od poziomu technologicznego ich gospodarstw, ale od innych, wielokrotnie pomijanych czynników pozaekonomicznych, do których zdecydowanie zalicza się „gra rynkowa” podmiotów gospodarczych w łańcuchu dostaw żywności. Prowadzenie działalności gospodarczej przez uczestnika rynku niezmiennie wiąże się z zaspokajaniem jego nieograniczonych potrzeb przy wykorzystaniu ograniczonych zasobów, co w wielu przypadkach może prowadzić do nadużyć poprzez wykorzystanie silniejszej pozycji na rynku.

Zamysł ustawodawcy o ochronie bezpieczeństwa żywnościowego w kraju może się wydawać nieuzasadniony z uwagi na przynależność Polski do państw o najwyższej wydajności na świecie (w 2017 r. na wysokiej 27. pozycji) w zestawieniu „Global Food Security Index”²⁸. Badaniom zostało poddanych kilka elementów służących ustaleniu poziomu bezpieczeństwa żywnościowego, na

²⁴ Z. Pinkalski, *Podmiotowy zakres zastosowania ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwemu wykorzystywaniu przewagi kontraktowej w obrocie produktami rolnymi i spożywczymi – analiza krytyczna*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego” 2018, z. 4, s. 127.

²⁵ The State of Food Insecurity in the World 2001, FAO, Rome 2002.

²⁶ A. Mikuła, *Bezpieczeństwo żywnościowe Polski*, „Roczniki Ekonomii Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich” 2012, t. 99, z. 4, s. 47.

²⁷ D. Stankiewicz, *Wspólna polityka rolna* [hasło], [w:] *Leksykon budżetowy*; <http://www.sejm.gov.pl/Sejm8.nsf/BASLeksykon.xsp?id=2855083FF3A199F4C1257A590046C9C2&litera=W>.

²⁸ <http://foodsecurityindex.eiu.com/Country>

które składają się: przystępność cenowa produktów żywnościowych w przeliczeniu na jednego mieszkańca (*affordability*), dostęp do produktów żywnościowych/ podaż żywności (*availability*) oraz jakość i bezpieczeństwo żywności (*quality and safety*). Wskaźnik ten daje podstawę do stwierdzenia, iż bezpieczeństwo żywnościowe w kraju nie jest zagrożone. Może zatem budzić wątpliwości sama konieczność ustawowej ingerencji w łańcuchu dostaw w sektorze rolno-spożywczym do realizacji opisywanego celu. Z drugiej strony warto się zastanowić, czy ochrona łańcucha dostaw przed nieuczciwością podmiotów w nim uczestniczących nie wzmocni pozycji państwa w tym zakresie. Zdania na ten temat mogą być podzielone, ponieważ często się wskazuje, że przepisy ustawy zezwalające na ingerencję organów państwowych w relacje handlowe pomiędzy kontrahentami będą raczej zaburzać mechanizm wolnej konkurencji, a to może mieć negatywny wpływ na skłonności przedsiębiorców do „obniżania cen, podwyższania jakości towarów czy rozwój innowacyjności produkcji”²⁹. Zważywszy, że ustawodawca jako istotne zadanie ustawy wskazuje również ochronę jakości żywności należy zadać pytanie, czy kierunek obrany przez regulatora jest rzeczywiście trafny. Należy przy tym pamiętać, iż dominujące w ostatnich latach podejście neoklasyczne do wszelkich zjawisk gospodarczych zawsze będzie chroniło „niewidzialną rękę rynku” jako jedynego regulatora procesów gospodarczych. To podejście ma wymiar głównie mikroekonomiczny. Podmioty gospodarcze w takim ujęciu będą zawsze dążyły do maksymalizacji zysku bez uwzględniania pozostałych kosztów (choćby społecznych)³⁰. Ustawa zakazująca dokonywania nieuczciwych praktyk „przewagowych”, pomimo swoich wad, może zatem stanowić instrument ochrony bezpieczeństwa żywnościowego, z punktu widzenia makroekonomicznego. Jednakże trudno jednoznacznie stwierdzić, czy w rzeczywistości będzie miała znaczący wpływ na osiągnięcie takiego efektu. Pozostaje zatem sukcesywnie badać zmiany w bezpieczeństwie żywnościowym i związki przyczynowo-skutkowe pomiędzy zaistniałymi przeobrażeniami, a działaniem regulatora w sektorze rolno -spożywczym.

Wydaje się, że działania podjęte przez ustawodawcę mogą stanowić próbę realizacji koncepcji społecznej gospodarki rynkowej wywodzącej się z ordoliberalizmu, a zagwarantowanej w art. 20 Konstytucji RP. Ten model ekonomiczny jest od lat skutecznie stosowany w Niemczech, gdzie również zdecy-

²⁹ J. Sroczyński, *Ustawa o przewadze kontraktowej: pierwsze refleksje i kontrowersje*, [w:] *Wyzwania dla ochrony konkurencji i regulacji rynku. Księga Jubileuszowa dedykowana Profesorowi Tadeuszowi Skocznemu*, red. M. Bernatt, M. Namysłowska, A. Jurkowska-Gomułka, A. Piszcz, C.H. Beck, Warszawa 2017, s. 652.

³⁰ A. Grzelak, K. Pająk, *Nowe trendy w metodologii nauk ekonomicznych*, Wyd. Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań 2010, s. 128.

dowano się na ochronę słabszych uczestników w łańcuchu dostaw poprzez udział regulatora rynku. Rozwiązania zastosowane przez polskiego ustawodawcę wydają się zaczerpnięte z przepisów zawartych w niemieckiej regulacji antymonopolowej Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen. Społeczna gospodarka rynkowa w dużej mierze różni się od neoklasycznego podejścia do procesów gospodarczych, który zorientowany jest na realizację kapitalizmu opartego na całkowicie wolnym rynku, przy jak najmniejszym stosowaniu instrumentów państwowych. Oczywiście koncepcja neoklasyczna ma charakter progresywny, gdyż prowadzi w kierunku innowacyjności gospodarki, jednak często pojawiają się tutaj elementy agresywnej gry rynkowej podmiotów w nim uczestniczących³¹. Z tego względu wydaje się uzasadnione przejście ustawodawcy w stronę kapitalizmu podpartego mechanizmami instytucjonalnymi. Społeczna gospodarka rynkowa w dużej mierze wpłynęła na rozwój gospodarczy Niemiec. W myśl tej koncepcji uzupełnieniem dla „niewidzialnej ręki rynku” powinna stać się „widzialna ręka państwa” jako instrument służący do usunięcia znacznych dysproporcji wewnątrzspołecznych³².

Interes publiczny

Ustawa o nieuczciwym nadużywaniu przewagi kontraktowej, podobnie jak ustawa antymonopolowa, stanowi realizację celu ochrony interesu publicznego. Już na samym początku ustawy w art. 1 możemy przeczytać, że określa ona zasady i tryb przeciwdziałania praktykom nieuczciwie wykorzystującym przewagę kontraktową przez nabywców bądź dostawców produktów rolnych lub spożywczych w celu ochrony interesu publicznego. Zatem nie każde zachowanie kontrahentów będzie objęte ustawą, tylko sprzeczne z interesem publicznym. Jest to jednak pojęcie nieostre, toteż spełnienie tej przesłanki powinno być precyzowane i wykazywane każdorazowo w postępowaniu. Z uwagi na ogólny charakter tego przepisu i niesprecyzowanie tego pojęcia w dalszej części ustawy – przy podejmowaniu próby wskazania, jakie działania przedsiębiorcy należy uznać za przejaw naruszenia tego interesu, można napotkać na pewne trudności.

Z uwagi na wysoką złożoność procesów gospodarczych i działań podmiotów w łańcuchu dostaw nie jest możliwe wprowadzenie regulacji, która całkowicie zamykałaby i wyjaśniałaby pojęcie ochrony interesu publicznego. Takie rozwiązanie byłoby z pewnością niekompletne i mogłoby doprowadzić do sy-

³¹ R. Sugden, *The Economics of Rights, Cooperation and Welfare*, Palgrave Macmillan, Basingstoke 2005, s. 7.

³² Z. Sadowski, *Podstawowe założenia strategii rozwoju Polski*, „*Ekonomista*” 1993, nr 2, s. 142–143.

tuacji, w której interes publiczny nie byłby w pełni chroniony, gdyż legislacja mogłaby nie nadążyć za zmianami zachodzącymi w obrębie całego łańcucha dostaw. Z tego względu zastosowanie klauzuli generalnej mogłoby wydawać się uzasadnione. Jednakże z uwagi na specyficzny sektor gospodarki, którego ustawa dotyczy, należy zastanowić się, kiedy dochodzi do naruszenia interesu publicznego. Sama ustawa nie jest w tej kwestii transparentna i brakuje w niej przepisów, które nadałyby kierunek wykładni, na czym owa ochrona powinna polegać. Powstaje zatem pytanie: w jakich przypadkach w ustawie o przewadze kontraktowej należy uznać, że interes publiczny został naruszony przez podmiot gospodarczy?

Pojęcie „interesu publicznego” ma wymiar społeczno-aksjologiczny, dlatego w literaturze często podkreśla się, że nie można go rozpatrywać bez „zestawienia (...) z prawem poszczególnej jednostki jako namiastki wszelkiej społeczności”³³. Przepis zawarty w art. 1 ustawy wykazuje pewną analogię do art. 1 OKiKU³⁴, w którym również została podkreślona konieczność spełnienia przesłanki ochrony interesu publicznego. Ten stopień podobieństwa nie powinien jednak prowadzić do stosowania takiej samej wykładni interesu publicznego jak na gruncie orzecznictwa antymonopolowego. Należy wszakże zauważyć, iż zakres podmiotów objętych regulacją w obu ustawach różni się. W przypadku ustawy o przeciwdziałaniu nadużywaniu przewagi kontraktowej celem jest przeciwdziałanie „nieuczciwości” w relacjach handlowych pomiędzy partnerami. Natomiast w ustawie o ochronie konkurencji i konsumenta przedmiotem ochrony ma być konkurencja jako mechanizm sprzyjający ekonomicznym interesom konsumentów³⁵. Tak więc cele obydwu regulacji różnią się i to w stopniu znacznym. Należy również zauważyć, iż ustawa przewagowa nie obejmuje swoją regulacją całego rynku, lecz jej zakres jest o wiele węższy, gdyż dotyczy jedynie sektora rolno-spożywczego. Przepisy ustawy o przeciwdziałaniu nadużyciom w kontraktowaniu pomimo wielu swoich zapożyczeń, przejętych wprost z ustawy antymonopolowej, stanowią narzędzie do ochrony innego rodzaju interesu (interesu słabszej strony umowy). Tak więc interpretacja przepisów w tym przedmiocie nie powinna opierać się na orzecznictwie wypracowanym w celu ochrony mechanizmu konkurencji. Niewykluczone jest jednak, że wykorzystanie dotychczasowego dorobku orzeczniczego w zakresie kontroli antymonopolowej oraz w podobnych sprawach rozpatrywanych w oparciu o przepisy prawa cywilnego może

³³ M. Zdyb, *Prawny interes jednostki w sferze materialnego prawa administracyjnego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 1991, s. 205.

³⁴ Ustawa z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r. poz. 229 ze zm.).

³⁵ Wyrok SN z dnia 19 października 2006 r. III SK 15/06; OSNP 2007/21-22/337.

w pewnym stopniu okazać się pomocne dla interpretacji spraw objętych ustawą o przewadze kontraktowej³⁶.

Z uwagi na specyfikę praktyk stosowanych w zakresie łańcucha dostaw żywności zasadna wydaje się jednak potrzeba większego doprecyzowania pojęcia interesu publicznego objętego ustawą, aby wykładnia tego celu nie budziła żadnych wątpliwości. Mogą bowiem powstać trudności w określeniu *ex ante*, co może stanowić ten interes. Moim zdaniem ochrona interesu publicznego będzie ściśle powiązana z pozostałymi jej celami, które owa regulacja ma osiągnąć, i będzie stanowiła ich wypełnienie. W szczególności ustawa zmierza do eliminacji nieuczciwych praktyk w relacjach handlowych pomiędzy partnerami gospodarczymi oraz do zapewnienia bezpieczeństwa żywnościowego w kraju³⁷. Istotne znaczenie przypisuje się w tym zakresie ochronie jakości żywności, co jest podkreślane na szczeblu uregulowań zarówno krajowych, jak i unijnych³⁸. Na szczególną uwagę zasługuje już sama „ochrona uczciwości” w relacjach pomiędzy nabywcami i zbywcami, co stanowi wyraz dbałości o zachowanie równowagi na rynku dostaw żywności. Rodzi się jednak pytanie, dlaczego w innych sektorach gospodarki (energetyce, budownictwie, farmaceutyce itp.), w których także występują dysproporcje w potencjalnie ekonomicznym działających tam przedsiębiorców i tym samym również podejmowane są praktyki, które można uznać za nieuczciwe (w rozumieniu ustawy), prawodawca uznał, iż wystarczające są ogólne mechanizmy regulacyjne (zwłaszcza prawa antymonopolowego lub ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji). Dlaczego zatem sektor dostaw żywności – choć niewątpliwie istotny dla społeczeństwa – zasługuje na szczególne traktowanie? Czy jego zwiększonej ochronie (ochronie efektywności jego funkcjonowania) należałoby przypisać „wyższą wartość” społeczną niż eliminacja (redukowanie) praktyk nieuczciwych w pozostałych sektorach (zwłaszcza w przykładowo wskazanych)? Wydaje się to co najmniej dyskusyjne.

Przez interes publiczny nie powinno się rozumieć jedynie zbioru interesów prywatnych. Analizując dotychczasowy dorobek orzecznictwa, dotyczący interesu publicznego na podstawie ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, należy wskazać, iż początkowo dominował tutaj pogląd, że o zaistnieniu jego naruszenia decyduje tzw. aspekt ilościowy³⁹. Zasadniczym

³⁶ M. Krasnodębska-Tomkiel, *Kilka uwag na temat ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwemu wykorzystywaniu przewagi kontraktowej w obrocie produktami rolnymi i spożywczymi*, [w:] *Wyzwania dla ochrony konkurencji i regulacji rynku...*, s. 682.

³⁷ M. Namysłowska, A. Piszcz, *op. cit.*, s. 16.

³⁸ A. Piszcz, *The EU 2018 Draft Directive on UTPs in B2b Food Supply Chains and the Polish 2016 Act on Combating the Unfair Use of Superior Bargaining Power in the Trade in Agricultural and Food Product*, “Yearbook of Antitrust and Regulatory Studies” 2018, vol. 11, s. 152.

³⁹ Wyrok z dnia 29 maja 2001 r., sygn. akt I CKN 1217/98; Dz.Urz.UOKiK.2001.2.67 z dnia 28.12.2001, s. 4.

założeniem tego podejścia jest uznanie, że do naruszenia interesu publicznego dochodzi poprzez zastosowanie niedozwolonej praktyki wobec szerszego kręgu uczestników rynku. Obecnie jednak spojrzenie na interes publiczny jest inne zarówno w orzecznictwie SOKiK, UOKiK, jak również Sądu Najwyższego. Kluczowy dla wykładni tego pojęcia w obecnym rozumieniu jest wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 czerwca 2008 r., w którym wskazane zostało, że „dotknięcie szerszego kręgu uczestników rynku jest tylko jedną z postaci zjawiskowych uzewnętrznienia się interesu publicznego, jako przesłanki interwencji organu ochrony konkurencji”⁴⁰. Istotne zatem dla wykładni tej przesłanki jest pojawienie się również innych elementów związanych z naruszeniem konkurencji, takich jak choćby możliwość wywołania negatywnych skutków na rynku relewantnym. Potwierdza to dalsze orzecznictwo SN, które wskazuje, że „liczba podmiotów dotkniętych skutkami praktyki ograniczającej konkurencję jest nieistotna z punktu widzenia dopuszczalności zastosowania ustawy antymonopolowej, bowiem o tym decyduje to, czy zachowanie przedsiębiorcy wyczerpuje znamiona praktyki ograniczającej konkurencję”⁴¹. Tak obrany kierunek orzecznictwa wskazuje, że ewentualne zaistnienie naruszenia tego interesu musi być relatywizowane w stosunku do konkretnej sytuacji z uwzględnieniem możliwości zaistnienia odmiennych warunków we względnie podobnych okolicznościach.

Podobne podejście zostało zachowane również wobec ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwemu wykorzystywaniu przewagi kontraktowej w obrocie produktami rolnymi i spożywczymi. W decyzji w sprawie Cykoria S.A. zostało wskazane, że „interes publiczny ocenia się w każdej sprawie indywidualnie”. Prezes UOKiK podkreślił, iż naruszenie interesu publicznego ma miejsce w momencie, gdy został zagrożony „interes ogólnospołeczny lub szerszy krąg uczestników rynku”. Jednocześnie wskazane zostało, że przy dokonywaniu wykładni tego pojęcia istotne znaczenie ma skutek, jaki wywołuje dana nieuczciwa praktyka wobec uczestników rynku relewantnego. Szczególnie podkreślone zostało, iż interes publiczny przejawia się przede wszystkim w skali stosowanych praktyk, co by świadczyło o podążaniu w stronę podejścia ilościowego przy ocenie dokonania naruszenia⁴². Analogicznie do pojęcia interesu publicznego Prezes UOKiK odniósł się w swojej drugiej decyzji w sprawie Dohler, w której wskazał, że „jego naruszenie zachodzi głównie

⁴⁰ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 czerwca 2008 r., sygn. akt III SK 40/07; OSNP 2009/19-20/272.

⁴¹ K. Kohutek, M. Sieradzka, *Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów. Komentarz*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2014, s. 18.

⁴² Decyzja Prezesa UOKiK z dnia 5 marca 2018 r. w sprawie Cykoria S.A. Decyzja nr RBG – 3/2018 s. 8

wtedy, gdy działaniem danego przedsiębiorcy zagrożony jest interes ogólnospołeczny lub szerszy krąg uczestników rynku⁴³. Jednakże wnioskowanie, iż interes publiczny w zakresie nieuczciwego wykorzystania przewagi kontraktowej zostaje naruszony wyłącznie w przypadku, gdy owe naruszenie dotyczy szerszego kręgu podmiotów, wydaje się błędne. Zasadne będzie zatem każdorazowe odrębne badanie, czy doszło w danej sytuacji do zastosowania nieuczciwej praktyki oraz czy nie doszło w tym przypadku do naruszenia interesu publicznego, nawet w sytuacji, gdy owa praktyka nie dotyczy większej ilości stron. Skala stosowanej praktyki powinna być zatem elementem pomocnym w wykładni tej przesłanki, ale nie może stanowić *per se* wyznacznika ingerencji podmiotów gospodarczych w klauzulę interesu publicznego.

W toku dalszych postępowań dotyczących nieuczciwych praktyk uczestników łańcucha dostaw w sektorze rolno-spożywczym należałoby uwzględnić indywidualny charakter wskazywanego nadużycia. Z uwagi na specyfikę sektora gospodarczego objętego ustawą powinno się zauważyć, że stosowanie wykładni „ilościowej” nie będzie stanowiło wypełnienia celu ustawy, jakim jest eliminacja nieuczciwych praktyk z rynku. O ile można zastanowić się nad słuszością zastosowania tego kryterium w przypadku ustawy antymonopolowej, której celem jest ochrona rynku i konsumentów, to w przypadku ustawy o przewadze kontraktowej takie podejście nie wydaje się słuszne. Dorobek orzeczniczy wypracowany w zakresie OKiKU wskazuje, iż organ antymonopolowy może odmówić podjęcia postępowania w momencie, gdy przedmiot sporu nie będzie dotyczył szerszego kręgu podmiotów. Zastosowanie podobnej wykładni w przypadku nadużyć w zakresie przewagi kontraktowej stawia w sprzeczności interes publiczny z celem ustawy, jakim jest wyeliminowanie nieuczciwości w sektorze rolno-spożywczym. Umowy zawierane pomiędzy dostawcami, a nabywcami ze swojej natury mają charakter indywidualny, a więc ochronie każdorazowo powinien podlegać prywatny interes słabszej strony, której dobra zostały w danej sytuacji naruszone. Wszakże należy pamiętać, że interes publiczny dotyczy wszystkich uczestników rynku, stąd też trudno zgodzić się z poglądem, iż jego naruszenie przejawia się jedynie w skali stosowanych praktyk. Oczywiście jest, że takie rozumienie klauzuli generalnej będzie prowadziło do niedostatecznej ochrony drobnych dostawców⁴⁴. Zatem w przypadku nieuczciwego wykorzystania przewagi kontraktowej przez jednego z partnerów handlowych zachodzi potrzeba innego spojrzenia na pojęcie interesu publicznego niż w ustawie antymonopolowej. Chociaż

⁴³ Decyzja Prezesa UOKiK z dnia 20 maja 2019 r. w sprawie Döhler sp. z o.o. Decyzja Decyzja nr RBG – 9/2019 s. 10

⁴⁴ Monika Namysłowska, Anna Piszcz „Legislation Covering Business-to-business Unfair Trading Practices in the Food Supply Chain in Central and Eastern European Countries.” s. 235

konstrukcja tych dwóch przepisów wykazuje bardzo wysoki stopień podobieństwa, to jednak przedmioty poddane penalizacji w obu przypadkach istotnie się różnią. Stąd zasadne byłoby doprecyzowanie w ustawie o przewadze kontraktowej klauzuli interesu publicznego oraz oczekiwanie, iż nastąpi jej konkretyzacja w praktyce orzeczniczej organu i/lub judykaturze⁴⁵.

Dla pełnego scharakteryzowania coraz obszerniejszego prawodawstwa i orzecznictwa w przedmiocie przeciwdziałania stosowaniu nieuczciwych praktyk w łańcuchu dostaw żywności publikacja została podzielona na dwie części. Zabieg taki pozwala na holistyczną i bardziej obiektywną ocenę stanu faktycznego oraz zachodzących zmian regulacyjnych na rynku dostaw żywności. Z tego względu rozważania na temat słuszności ustawy przewagowej zostaną rozwinięte w kolejnym numerze „Studiów Prawniczych”.

Bibliografia

- Bundeskartellamt, *Untersagung des Erwerbs der Filialen von Kaiser's Tengelmann durch Edeka*, 6.07.2015; https://www.bundeskartellamt.de/SharedDocs/Entscheidung/DE/Fallberichte/Fusionskontrolle/2015/B2-96-14.pdf?__blob=publicationFile&cv=5 [dostęp: 3.04.2019].
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego I Rady (UE) 2019/633 z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie nieuczciwych praktyk handlowych w relacjach między przedsiębiorcami w łańcuchu dostaw produktów rolnych i spożywczych.
- Grzelak A., Pająk K., *Nowe trendy w metodologii nauk ekonomicznych*, Wyd. Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań 2010.
- Kohutek K., *Ustawa o przeciwdziałaniu nieuczciwemu wykorzystywaniu przewagi kontraktowej w obrocie produktami rolnymi i spożywczymi. Komentarz*, Lex/el 2017.
- Kohutek K., Sieradzka M., *Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów. Komentarz*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2014.
- Łyszczarz W., *Zwalczanie nadużywania przewagi kontraktowej w handlu detalicznym produktami spożywczymi w Niemczech – przegląd*, „internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny” 2017, nr 6, s. 145; <http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.desklight-a47eb346-6f94-48cc-8cd9-f30868a895d5> [dostęp: 3.04.2019].
- Moisejevas R., Mikelėnas V., Zaščirinskaitė R., *Lithuania*, [w:] *Legislation Covering Business-to-business Unfair Trading Practices in the Food Supply Chain in Central and Eastern European Countries*, eds. A. Piszcz, D. Wolski, University of Warsaw Faculty of Management Press, Warsaw 2019.
- Namysłowska M., Piszcz A., *Ustawa o przeciwdziałaniu nieuczciwemu wykorzystaniu przewagi kontraktowej w obrocie produktami rolnymi i spożywczymi. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2017.

⁴⁵ M. Krasnodębska-Tomkiel, *Kilka uwag na temat ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwemu wykorzystywaniu przewagi kontraktowej w obrocie produktami rolnymi i spożywczymi*, [w:] *Wyzwania dla ochrony konkurencji i regulacji rynku...*, s. 687.

- Pinkalski Z., *Podmiotowy zakres zastosowania ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwemu wykorzystywaniu przewagi kontraktowej w obrocie produktami rolnymi i spożywczymi – analiza krytyczna*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego” 2018, z. 4.
- Piszcz A., *The EU 2018 Draft Directive on UTPs in B2b Food Supply Chains and the Polish 2016 Act on Combating the Unfair Use of Superior Bargaining Power in the Trade in Agricultural and Food Products*, “Yearbook of Antitrust and Regulatory Studies” 2018, vol. 11.
- Przewaga kontraktowa w pytaniach i odpowiedziach*, 20.06.2017, UOKiK, https://www.uokik.gov.pl/aktualnosci.php?news_id=13248 [dostęp: 2.04.2019].
- Sadowski Z., *Podstawowe założenia strategii rozwoju Polski*, „Ekonomista” 1993, nr 2.
- Sroczyński J., *Ustawa o przewadze kontraktowej: pierwsze refleksje i kontrowersje*, [w:] *Wyzwania dla ochrony konkurencji i regulacji rynku. Księga Jubileuszowa dedykowana Profesorowi Tadeuszowi Skocznemu*, red. M. Bernatt, M. Namysłowska, A. Jurkowska-Gomułka, A. Piszcz, C.H. Beck, Warszawa 2017.
- Sugden R., *The Economics of Rights, Cooperation and Welfare*, Palgrave Macmillan, Basingstoke 2005.
- Ustawa o przeciwdziałaniu nieuczciwemu wykorzystywaniu przewagi kontraktowej w obrocie produktami rolnymi i spożywczymi z dnia 15 grudnia 2016 r., art. 1.
- Zdyb M., *Prawny interes jednostki w sferze materialnego prawa administracyjnego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 1991.

Abstract

Act on Counteracting Unfair Use of Contractual Advantage in the Trade in Agricultural and Food Products: Diversity or Uniformity of the Objectives of its Adoption?

In the following article the issue of the purpose of the Act of 15 December 2016 on prevention of the unfair misuse of competitive advantage in the trade in agricultural and food products has been described. The article attempts to answer the query concerning the cohesion of those purposes, complementarity and the conflict in their structural assumptions. Apart from enumerating and discussing the purpose of adopting this act, the case law has been presented which enables to estimate if the presented purposes are the ones which are implemented in the process of executing the law. The subject of the article are not only the practical issues connected with the basic assumptions implemented in the Polish legislation but also the comparative law analysis, how other nationalities define the purposes of their laws concerning the prevention of the unfair misuse of competitive advantage, but also estimating the level of their harmonisation with the EU competition law. In the summary of the article conclusions and the final evaluation of the purposes of the legislature were presented.

Key words: unfair misuse of competitive advantage, contractual advantage, food supply chain, cultivation contract, the uneven distribution of risk, the food supplier, SME, trade network

Streszczenie

Ustawa o przeciwdziałaniu nieuczciwemu wykorzystywaniu przewagi kontraktowej: różnorodność czy jednolitość jej celów?

W niniejszym opracowaniu opisana została problematyka celów ustawy z 15.12.2016 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwemu wykorzystaniu przewagi kontaktowej w obrocie produktami rolnymi i spożywczymi. Artykuł stanowi próbę odpowiedzi na pytanie o spójność tych celów, komplementarność oraz kolizje w ich strukturalnych założeniach. Oprócz wyczerpania i omówienia celów uchwalenia ustawy, zostało zaprezentowane dotychczasowe orzecznictwo, co pozwala na późniejszą ocenę, czy deklarowane przez prawodawcę cele są celami rzeczywistymi, realizowanymi w procesie stosowania ustawy. Przedmiotem rozważań są zatem zagadnienia praktyczne związane z wykładnią podstawowych założeń wprowadzonych w polskim ustawodawstwie. Artykuł zawiera także analizę prawnoporównawczą – w jaki sposób inne państwa definiują cele swoich ustaw przeciwdziałających nieuczciwym praktykom handlowym, a także opis poziomu ich harmonizacji z unijnymi przepisami prawa konkurencji. W podsumowaniu niniejszego opracowania zostały zaprezentowane wnioski i końcowa ocena przyjętych przez ustawodawcę celów.

Słowa kluczowe: nieuczciwe praktyki rynkowe, przewaga kontraktowa, łańcuch dostaw żywności, umowa kontraktacji, równomierny rozkład ryzyka, nabywca/dostawca żywności, MŚP, sieci handlowe